

terpi. Množiti se dá po semenu, po izrastlikih in po grebenicah. Sadijo jo gojzdnarji posebno na zverinskik rediščih, kajti rada zahaja divjad po lešnjikih. J. Š.

Obertnija domača.

Marmor in škerli v okolici Stare Oslice.

Ko smo za Kopačnico popraševali, so nam gosp. fajmošter K. Hueber odgovorili (list 25.), da v okolici Stare Oslice ste dve druge stvari, namreč marmor in škerli, ki bi utegnile za naš kraj važniše biti od ondašnjih topljic, in da nam bojo ob priložnosti kaj več od tega povedali. Častiti gospod so nam unidan o tem sledeče na znanje dali:

Marmornica (Marmorbruch) je le enmalo nad kanton-sko loško-idriško cesto, skor v sredi med to cesto in Kopačnico, na neki precej stermiti gorski senožeti — na bellem dnevi. Marmor je lep in čist, kadar je napol ali popolnoma olikan, barve je belo-rudečkaste; nahajajo pa se v njem tudi žile železne rude, kar bi utegnilo znamenje biti, da prav veliki kosi se bojo težko kje celi dobili. Za poskušnjo na Dunaj poslani kos je ondi zelo pohvaljen bil. Še malo te marmornice pa je načete; ena oltarna miza za verhiško cerkev in pa spominek Prešernov sta iz tega marmorja. Gospodar te zemlje noče za spodobno ceno prodati marmornice, ker menda misli, da bi kupe živega zlata prodal, — sam pa se tudi ne loti dela, da bi začel poredoma lomiti. In tako leži zaklad brez prida!

Škerl ali šiber (Schiefer) je tukaj silo veliko *). Veči del Stare Oslice **) in en del vasi pod Jelovim Berdom stoji na skladovnicah škerljevih, — reči smem, da čez 2000 oralov to znese, gora sama pa je blizu 1500 čevljev visoka. Vse tukaj je le škerl, ki se na mnogih krajih že od zunaj vidi. Če bi strehe vsih kolodvorov in stražnic po železni cesti našega cesarstva s temi škerlmi pokriti hotli — stavim — da ne bilo bi jih premalo. Jez sem blizu farovža našel te ploše in ž njimi pokril farovž in štal; ploše so temno-sinje, precej svitle, ne tako sive kakor so angležke, in pa nekoliko kerhkeje, pa kerhkost se zgubi, kolikor globokoje se lomijo škerli; nalomil sem ploš po 6 do 8 štirjaških čevljev velikih; za streho sem jih vzel po različni velikosti, proti verhu zmiraj manjših in zavoljo toče dobrega pol persta debelih. Dunajčani so na na ogled poslane škerli odgovorili, da je blago dobro in še posebno za račun-ske table pripravno. Semtertje so tudi višnjeve, nekatere blede-rudečkaste ploše. Tudi se tam pa tam med plošami nahajajo skladi brusnega kamnja, kateri se vé da je tudi dober za rabo. — Obilni zakladi, ki bi dosti dobička vergli, leže tu pred našimi očmi odpert, — treba je le ne zanemarjati Vodnikovoga opomina, ki pravi:

Glej! stvarnica vse ti ponudi,

Le jemat' od nje ne zamudi!

Leniga čaka

Stergan' rokal,

Palca beraška,

Prazen bokal!

Hueber.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Grom, ki se zasliši kmalo po tem, ko se je poblisknilo, je vsakemu znan. Vsak, kateri je na deželi ob hudem vremenu pod milim nebom bil, vé kako po meglah vrè in godernja. Dolgo časa terpi gromenje pa sčasoma potihne, pa spet štebeje zabuč, in to se večkrat ponavlja, preden vès glas podoni. Večidel se začne s puhlim bobnenjem, potlej prav dleši in spet nastopi derdranje, ki hitro pa ska-

*) Mnogo lastnih imen „Schiffer“ se nahaja tu; morebiti kažejo že od nekaj znano obilost šiber ali škerli, Schiefer. (Le čudno je, da so nemške, morebiti se rodovine zovejo Škerli?)

**) Vas Stara Oslica so posamne selice, o-selice, od o-seliti se. Naši ljudje tudi nikdar drugač ne pravijo kakor Oselca, kakor Selce (Selice) Selzach itd. Pis.

koma pojema. Blisk se vselej nekaj pred vidi kot zagromi. Luč tako hitro prileti iz enega kraja do drugega, da smemo reči, kakor se pobliskne v megli, že tudi vidimo blisk. Glas pa gré veliko kasneje; če je dalje od nas megla, dalje ga ni. Mi smo v stanu električen žark napraviti, ki poka, ko do drugega trupla preskoči. Blisk in strela pa ni drugega kot električen žark, toda tako dolzega in močnega, kakor se v delavnicah podnebja napravlja, ga mi nikoli napraviti ne moremo.

Ko strela leti iz ene megle v drugo ali pa v zemljo, poka po vsi poti; pokanje se pa sliši le zaporedoma, če strela kolikaj pota stori, ker so eni kraji njene poti veliko dalji od nas kot drugi, toraj se ne more od vsih krajev naenkrat glas zaslišati, toraj zaporedoma poka in derdra, bobnenje se sliši; pravimo, da gromi. Zraven tega, da ne pride od vsih delov strelne poti glas o tistem trenutku do nas, se pa pokanje še razlega po hribih in po meglah, da dalje časa terpi in se ponavlja ko jek daje. Utegne se pa primeriti, da blizo nas kam treši. Če strela ni dolge poti storila in ni predelec od nas, koj dleši, kakor se posveti, in vsega je konec.

Ob hudem vremenu se pokaže tudi Elmov ogenj. Ime tega ognja menda pri nas ni znano. Mornarji so ga tako imenovali, ko se je pokazal na okovanih jadrih. Ime pomeni nekega svetnika Erazma, ki so ga posebno laški mornarji na sredzemskem morji na pomoč klicali in „Elmo“ imenovali. Prikazovala se je dostikrat proti koncu viharjev neka plavkasta luč na jadrih, kakor da bi bil vošeno svečo prižgal. Valovi se potem, ko se ta luč prikaže, navadno pomirijo, torej mornarji mislijo, da to dela Elem. Tako ga popisuje Kolumbov sin: „Ko se je Kolumb leta 1493 drugič v Ameriko peljal, se primeri, da je ponoči sila gromelo in deževalo. Kmalu se pokaže sv. Elem na verhi-jadrah sedmerimi svečami, to je, vidil se je ogenj, ki ga mornarji za tega svetnika imajo. Naenkrat se zaslišijo litanije in molitve na barki, ker so mornarji terdno prepričani, da je nevaren vihar pri kraji, kakor hitro se sv. Elem prikaže“. Misli od tega ognja še h koncu sedemnajstega stoletja niso bile kaj boljše. Grof Forbin pripoveduje v svojih spisih: „Ponoči (bilo je leta 1696) se je naenkrat strašen vihar napravil; močno se je bliskalo in gromelo. Ker smo se hudega piša bali, sem ukazal vse razpete jadra skupej potegniti. Vidili smo na barki več kot 30 sv. Elmov. Tisti plamen, ki je bil na veternici visokega jadra, je bil čez pol-drugi čevelj visok. Poslal sem hlapca, da bi ga bil doli prinesel. Ko pride gori, zavpije, da ogenj šumi, kakor kadar se zmočen smodnik vnema. Ukažem, da naj bandero proč vzame in ga doli prinese. Komaj ga je pa iz verha snel, ga je ogenj zapustil, pa se je na verhu jadra vsedel, da ga ni bilo moč proč spraviti. S časom je pa sam minul“.

Menda le malo bravcov Elmov ogenj pozna. Temu pa ni uzrok, da bi se tako redko prikazoval, ampak ker človek na to ne porajta. Kdor je kaj pazljiv, se utegne pri večjih viharjih prepričati, da se svetijo križi na turnih. Pa so že tudi vidili, ko se je drevje po verhih svetilo. Toda kdor ga ogleduje, si more vraže iz glave izbiti, če ne, bo gotovo tudi kakšnega svetnika vidil ali pa hudiča. Tako se je zgodilo še h koncu leta 1854 v tergu St. Georgen pri Lincu. Okoli polnoči se je ogenj pokazal na turnovem križu. Neki mož, ki je tisto noč na straži bil, ga je zagledal. Vse je že sladko spalo, toda mož je na vse gerlo vpil, vse je na noge spravil. Hitro so vsake sorte gasila pripravili. Ko jih pa nekaj že v turn gré, da bi gasili, se je plamen skril. Zdaj so na vse viže uganjevali, kaj da ima to pomeniti. Eni so hotli, da pomeni kako nesrečo, ki jih ima zadeti; drugi so rekli, da to nič dobrega od vojske ne pomeni, Bog vé kaj bo še prišlo; spet drugi so pa rekli: „prav hudič (der leibhafte Gottseibeiuns) je bil“. — Meni je pravil mehanikar S. Markus, ki dela v fizikalnem inštitutu, da je vidil Elmov ogenj, ki se je pokazal na okovanih solda-